

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнської науково-методичної конференції,

(Шостка, 20 квітня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

УДК 801.73

ТРАВЕСТУВАННЯ ХУДОЖНІХ ТРАДИЦІЙ МИНУЛОГО В РОМАНІ ПАТРИКА ЗЮСЬКІНДА «ПАРФУМЕР. ІСТОРІЯ ОДНОГО ВБИВЦІ»

В.М. Стойко

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, вул. 600-річчя, 21, Вінниця, Україна
rector@donnu.edu.ua

У нашому дослідженні ми звертаємося до аналізу конкретного витвору мистецтва, розглядаємо способи буття постмодерністської прози в контексті світової літератури.

Постмодерністська література виражає основні тенденції останньої третини двадцятого століття, котре готується до апокаліпсису і – одночасно – перебуває в атеїстичній гордині, не вірить у історичний прогрес і в загальносвідомий сенс буття, відкидає ідею абсолютної істини.

Задля адекватного зображення ірраціональної дійсності, художня творчість завершеного майже чверть тому століття нерідко будується на уламках минулого. Внаслідок цього в літературі постмодернізму практикуються стилістичні та жанрові змішання, техніка колажу та пастиша, карнавалізація, іронічне перевтілення і травестія, провокаційне цитування класиків, гротеск, котрі в сукупності грають критично важливу роль в процесі смислостановлення кожного конкретного постмодерністського тексту.

Яскраво вираженим приладом постмодерністської літератури служить роман «Парфумер. Історія одного вбивці» (1985) німецького письменника Патрика Зюскінда, котрий використовує тут різноманіття пародійно переосмислених прийомів, традиційних для класичної літератури Німеччини. Серед них, зокрема, виділимо такі як, звернення до форми роману виховання, сюжет котрого ґрунтується на хронотопі дороги і в якому важливими є не зовнішні пригоди героя, а внутрішні пошуки особистості і її духовне становлення.

Однак для Зюскінда як для істинного постмодерніста характерно не використання художніх традицій минулого, а їх глумливе перетлумачення і травестування в ході котрих вони, ці традиції, наповнюються діаметрально протилежним змістом, набуваючи сенсу відторгнення класики. Так, «Парфумер» – це роман «виховання» вбивці, що ще в зародку своєї суті знищує класичну німецьку матрицю, тому всі звернення письменника до класики, що зустрічаються на сторінках роману, набувають смислової якості, що визначається часткою «анти»: антиособистість, її антидуховні пошуки, антиромантичний герой. Іноді здається, ніби П. Зюскінд непомітно нав'язав нам паралель між своїм героєм і образом диявола, підкресливши відсутність тепла (від Гренуя ніби віє холодом) та усмішки, жартуючи, вказуючи на кульгавість, на нечутливість до болю, взагалі неймовірну кліщеподібну живучість. Та й власний, існуючий лише в передчутті (і то лише двічі в житті), його запах нагадував Гренуєві «хвилі смердючого туману» – образ цілком інфернальний.

Та тим не менш досліджуваний роман насичений дидактичністю. Натовп зображений у романі – це підзіповане покоління всіх століть, завжди готове віддатися невідь-якому Богові. Зюскінд не бачить в людському суспільстві нікого, хто міг би протистояти диявольській спокусі.

Автор роману створює образ постмодерністської містерії, в котрій відтворюється гігантська карикатура на один з євангельських епізодів – на Тайну Вечерю. Зюскінд наповнює буквальним змістом метафоричну фразу Ісуса, сказану ним своїм учням під час відомої вечері «И, взяв хлеб и благодарив, преломил и подал им, говоря: сие есть тело Мое, которое за вас предается; сие творите в Мое воспоминание. Также и чашу после вечери, говоря: сие есть Новый Завет в Моей крови, которая за вас проливается»(Лк. 22: 19 – 20). [2, с. 245]

Християнське таїнство причастя – євхаристія – буквализується і трактується на сторінках роману як канібальний акт, зрежисований самим Гренуєм. І «они кинулись к этому ангелу, набросились на него, опрокинули его наземь. Каждый хотел коснуться его, каждый хотел урвать от него кусок, перышко, крылышко, искорку его волшебного огня. Они сорвали с него одежду, волосы, кожу с тела, они ощипали, разодрали его, они вонзили свои когти и зубы в его плоть, накинувшись на него, как гиены». [1, с. 100] У момент краху Гренуєвих ідей відкрилася давня істина мистецтва – вона народилася з любові і живе любов'ю. Але від почуття любові натовп в буквальному сенсі «причастився» його тілом

Ця грандіозна пародія на Тайну Вечерю може сприйматися читачем як естетичний феномен тільки в світлі теорії гротеску, який сформувався в народній культурі в складі карнавалу і був надважливий для романтичної естетики. Художня трансформація життєвих форм, в результаті якої поєднується непоєднане (маніяк-вбивця і втілений в Ісусові найвищий людський ідеал, євхаристія і канібалізм) використана Зюскіндом для того, щоб подивитися на світ з нової точки зору і виразити своє тотальне неприйняття страхітливого світопорядку і його породження – постмодерністської людини. Ця остання є тільки прах, тлін, бруд, тільки випадкове зічлення атомів протягом короткої миті від одного до іншого небуття, тільки диявольське породження сліпих сил природи.

Таким чином, німецька класика, освітлена в романі Патріка Зюскінда «Парфюмер. Історія одного вбивці» новими, «негативними» фарбами, виконує роль сенсобудуючого ключа до постмодерністського тексту з його нігілістичною у відношенні до людини і світу теорією, з його філософським песимізмом і філологічною безмежною розкутістю.

Список використаних джерел:

1. Парфюмер. История одного убийцы. Перевод: Э. В. Венгерова. – Санкт-Петербург : Азбука-классика, 2002. – 101 с.
2. Святое Евангелие. – М. : Благовест, 2014. – 336 с.